

TOONEEL / PERFORMANCE

Schetsen en sporen

MAATSCHAPPIJ DISCORDIA

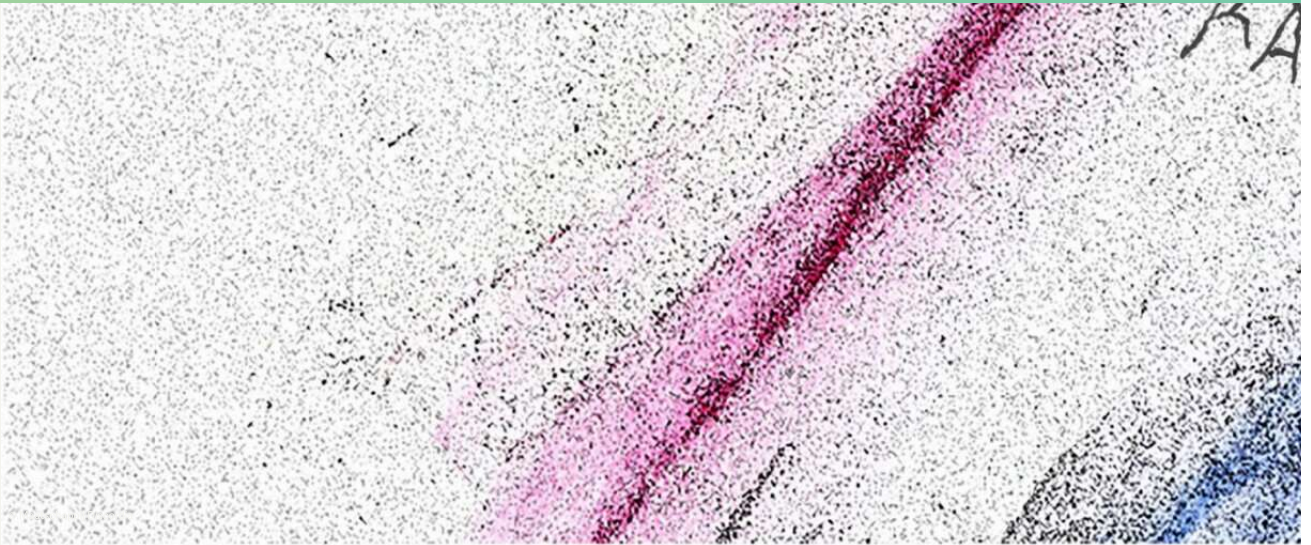
Rooksignalen

Wat blijft er over van 43 jaar (of daaromtrent) theater maken? Wat gaan we ons herinneren? 'Schetsen en sporen' van Maatschappij Discordia maakt theater van die vraag. Dat theater lijkt een terugblik nu het gezelschap andermaal *kaltgestellt* werd door de Nederlandse Overheid. 'Theater is rook'. Maar verbeelding opent nieuwe deuren.

Uitgelicht door Pieter T'Jonck

Uw steun is welkom

Pzazz.theater vraagt veel tijd en inzet van een grote groep mensen. Dat kost geld. Talrijke organisaties steunen ons, maar zonder jouw bijdrage als abonnee komen we niet rond als we medewerkers eerlijk willen betalen. Uw steun is van vitaal belang en betekent dat we onafhankelijk recensies over de podiumkunsten kunnen blijven schrijven. Alvast bedankt!

[STEUNEN](#)
[LOGIN](#)

Pieter T'Jonck
Gezien op 29 november 2024
Kaaithoofdstudio's Brussel

[MEER INFO](#)
[DOWNLOAD PDF](#)

30 NOVEMBER 2024 Jan Joris Lamers, Annette Kouwenhoven en Miranda Prein zijn de drie spelers in 'Schetsen en sporen'. Het is een stuk dat onmiskenbaar naar wat blijft hangen van een lange carrière (Lamers is 82, Kouwenhoven 68 en Prein over de vijftig). Wat ze nochtans niet doen is: concrete scènes uit eerdere voorstellingen van Discordia herspelen. Dit is geen 'best of', noch een afscheidstournee.

Wat ze dan wel doen maken ze duidelijk via omwegen, op het begin na dan. De spelers staan er al als het publiek binnenkomt. Het podium is leeg: schaarse attributen zoals zwartgelakte dozen of kleine tafeltjes staan in de zijlijn en blijven daar de voorstelling lang ook staan. De achterwand van het toneel bestaat uit ruwe planken, alsof iemand een viertal lange tafelbladen van een Duitse *Biergarten* overeind had gezet. Een hobbelpaard toont zijn achterwerk van achter de planken. Voor die planken ligt een neergelaten achtergronddoek. De eerste actie van de spelers is de meest evidente: ze trekken het achterdoek op. De doek valt dat ze het daarna weer laten zakken en als een tapijt neer vleien op de vloer. Je ziet zo, in een omgekeerd perspectief, vloer en wand weerspiegeld, maar blijft leeg. Dat alleen al is een statement: toneel is een zwart gat, een lege ruimte waarop kijkers hun gedachten en gevoelens projecteren.

Dat deden deze spelers natuurlijk ook. Een hele carrière lang. Ze hebben vele herinneringen aan de plaatsen waar ze vele malen kwamen, zoals bijvoorbeeld Kaaithoofdstudio's (gevuld met een hondstrouw publiek dat het ensemble al decennia volgt). Zo begint het stuk. Miranda Prein kijkt de zaal in met een oneindig en zegt: 'Ik herinner mij...'. Ze herinnert zich de zaal, hoe het publiek ging zitten, hoe het afliep. Triviale herinneringen, die iedereen herkent, te herinneren aan de voorafgegaan door 'Ik herinner mij'. Ze verwijst zo naar de Franse schrijver Georges Perec (1936-1982). Zijn tekst 'Je me souviens' was de aanleiding voor een gelijknamige voorstelling die Discordia creëerde in 1991 en twintig jaar later hernam. 'Je me souviens' is een eindeloze lijst van willekeurige, persoonlijke specifieke herinneringen (denk: de eerste keer dat ik kauwgom proefde) die zich zomaar aan de schrijver opdrongen. Ze schetsen een beeld van de na opeenvolgende periode zoals hij die beleefde, net als talloze anderen. Specifiek én generiek. Persoonlijk en collectief. Zoals theater. Iets wat we allemaal anders, maar ook beleven.

Plots gaat het over de vraag wat wezenlijk is aan een voorstelling. Wat was de ruggengraat?

De herinneringen van deze makers zijn echter niet altijd zo scherp. Veel zakte weg in de herinnering. Ook daarover gaat het. Kouwenhoven herinnert zich in 'bé mol' naar Eric Rohmer, een productie die op deze plek in 1991 in première ging, drie jaar nadat Jan Ritsema het stuk er bracht. Waarover het stuk gaat zich met de beste wil van de wereld niet herinneren, maar wie waar stond bij welke attributen staat haar levendig voor de geest. Was die specifieke opzet betekenis van hun encenering, en niet de tekst? Vreemder zijn de passages waarin persoonlijke herinneringen en herinneringen aan teksten en voorstellingen onontwaaarbaar verstrikt raken. Als Lamers spreekt over een kostuumdepot waarin hij zich als kind uitleefde weet je niet meer of hij een stuk citeert of uit zijn herinneringen put.

Door zo'n incidenten krijgt het stuk een andere wending. Je kon het even lezen als een verweesde terugblik op een lange geschiedenis, maar plots gaat het over de vraag wat wezenlijk is aan een voorstelling. Wat is de ruggengraat?

Een bijna terloopse verwijzing van Miranda Prein naar een werk van de Japanse graficus Shoichi Ida (1941-2006) zet dat in perspectief. Ze herinnert zich zijn naam niet, maar wel het werk: vijf blauwe vlakken die, van dichtbij bekeken, afgebakend werden door een nauwelijks aangezette lijn. Ida gaf zelf v

Uw steun is welkom

Pzazz.theater vraagt veel tijd en inzet van een grote groep mensen. Dat kost geld. Talrijke organisaties steunen ons, maar zonder jouw bijdrage als abonnee komen we niet rond als we medewerkers eerlijk willen betalen. Uw steun is van vitaal belang en betekent dat we onafhankelijk recensies over de podiumkunsten kunnen blijven schrijven. Alvast bedankt!

[STEUNEN](#)[LOGIN](#)

Die zijn gewoon smeeten.

Het gaat daardoor ook over hoe theatermakers tot een voorstelling komen, hoe ze zich inbeelden dat het er zal uitzien en wat het zal 'doen'. Het zijn vele momenten, omdat ze louter suggestie blijven. Een gevecht in regel aan een tafel met vergiftigde wijn, met een onschuldige toeschouwer in de buurt: het is meer dan wat haastige aanwijzingen. Af en toe komen persoonlijke hebbelijkheden van de spelers daarbij aan het licht. Kouwenhoven ergert zich aan de eeuwige twijfelen: 'Het is jouw...*modus vivendi*' kraamt ze uit, apetrots op dat laatste woord. Lamers en Prein gaan daar op door. Om beurt vertellen ze hun heel vroeg twijfelden aan elk gezag. Prein vertelt hoe als kind al doorhad dat 'geen snoepje krijgen' weinig betekende. Soms kreeg je het niet omdat je s geweest, soms omdat er gewoon geen snoep in huis was. Goed of fout bleken nogal relatieve begrippen.

Alles wat gebeurt wordt benoemd en getoond, tot en met de muziek

Over Lamers kom je nog heel wat meer te weten. Afgaand op deze voorstelling schetst hij dag in, dag uit, zonder ooit iemand zijn werk te laten zien. Als twijfelde aan zijn werk als theatermaker en zoekt of er andere wegen zijn om zijn gedachten te schetsen en zo zichtbaar te maken. Zoals een beeldend dat zou doen.

'Schetsen en sporen' is alleen al om die reden een hoogst uitzonderlijke voorstelling. Ze probeert niet om het format van een avondje theater netjes in te probeert niet eens om het publiek te entertainen of iets wijs te maken. Ze probeert alleen maar om gedachten over wat theater maken is en doet te del podium zelf, op een aanschouwelijke manier, zonder trucs of effecten. Alles wat gebeurt wordt benoemd en getoond, tot en met de muziek ('Kind of bl Davis). De 'magic' van de voorstelling is dat ze de vrijheid neemt om alle 'magic' te schrappen. De acteurs kennen niet eens hun tekst van buiten. Toch b overeind.

De voorstelling geeft het publiek zelfs een boodschap mee. Die zit in een parabel die vooral Miranda Prein keer op keer herhaalt. Ze herinnert zich mooi verweerde, oude deuren en zegt dan: 'geen muur is zo dichtgemetseld of ze zou zich openen voor zo'n deur. Je moet die deur alleen die rol willen geven welke deur het gaat mag de kijker zelf beslissen. Een goed stuk is misschien kandidaat. De kijker moet misschien net zoveel vrijheid durven nemen als c In tijden waarin niemand zich nog de vrijheid van denken durft te permitteren – en dat is iets anders dan schofferen en onzin uitkramen - is dat een opz mededeling.

Genoten van deze recensie?

Vind je het belangrijk dat zulke verdiepende beschouwingen over de podiumkunsten blijven verschijnen, vrij toegankelijk voor iedereen? **Steun pzazz vanaf 1 € per maand.**

Wij doen het zonder subsidies. Met jouw bijdrage kunnen we nog meer voorstellingen aandacht geven en onze auteurs, eindredacteuren en coördinator vergoeden. Pzazz is er voor jou, maar ook een beetje van jou.

[STEUN PZAZZ](#)